

OBITELJ

Dakako, ne želim govoriti o sebi: ja, uostalom, nisam u obitelji tako značajna osoba. Jedino se svima sviđa moja duga, plava kosa. Kako se ja uopće nisam mogao micati, nisam imao nikakvog učešća u događajima vezanim uz našu obitelj. Ja sam sjedio u kutu našeg malenog stana i samo promatrao. Sve je zapravo ovisilo o tome, s koliko sam budnosti mogao promatrati; morao sam sve pomno, u nekakvoj nezasičnoj žudnji promatrati, pojednostiti sam gledao sa strašću, tako da nisam imao potrebe razumijevati ih. Naravno, moje je promatranje bilo izuzetno prikriveno: nitko nije smio opaziti da ja gledam, a ja sam gledao vješto, s odsutnim izrazom na licu; gledao sam točno u rub prozora, tako da sam vidio sve u sobi. Ta bolna igra, u kojoj sam se podlo naslađivao, bio je jedini način da se događaji u mojoj sobi odvijaju slobodno, kao da ja ne postojim.

Počelo je prije godinu dana: i mama i sestra su trebale roditi djecu. Da je moja sestra Marija bila u drugom stanju bilo mi je posve jasno, budući da je bila Josipova žena. Ali nikako nisam shvatio kako je mama zatrudnjela. Doduše, jedno je vrijeme izbivala vani, a tamo su uvijek vojnici. A možda se pretvarala da je trudna? Ne, ništa neću suditi, neću ni u mislima biti nepošten prema mami; jedino mi je jasno da mama već godinu dana nije više bila tako očajna i izgubljena u sebi. Vežala se uz svoje dijete, mog budućeg brata. I kao da se nekako proljepšala. Onako prosjedoj, ogromni trbuh davao je neko čedno dostojanstvo, te više nije djelovala kao prostitutka. U to vrijeme čak nije htjela razgovarati ni s Marijom, ni s Josipom. Jedino je mene znala dodirnuti kažiprstom po vrhu nosa, vragoljasto se smijući, s puno neke raskošne topline. To je bilo zbog nade. Sestra i Josip su izbjegavali majku, ali to ona nije uspijevala zamijetiti, mislili su da je mamina trudnoća lažna, to je uostalom, vrlo ružno od njih, međutim, bilo je očigledno da se uklanjaju mami, jer je ona u svakom trenutku bila sposobna stvoriti ludnicu u kući.

Majka je užasno jaka osoba: kada se ona naljuti ne samo da može razbiti sve posude u kući, već uvijek može natjerati sestru u plač.

Najzad se dogodio sretan trenutak: i mama i Marija su se porodile u istom danu. Samo, sestra se porodila u bolnici, a majka u predbolju, vjerovatno je željela izbjeći moju prisutnost. Kada se sestra vratila s djetetom, (imalo je ogromnu glavu i na njoj samo oči i kovrčastu kosu poput moje), nastao je pakao: kao da se majka naglo izmjenila. Teško mi biva u duši kad izgovaram ovu riječ, ali kao da je majka poludila. Naime, njezino je dijete bilo mrtvo, i tko zna što je mama učinila s njim: nitko ga nije vidio. Možda ga je pokopala u susjedovom vrtu, ispod kruške, upravo tamo gdje se svakog ljeta odmaram. Ali, mama se odmah snašla: da susjedi ne bi primjetili njen neuspjeh ona je znala izvoditi u šetnju lutku; ogromnu slamnatu lutku, kojoj sam ja već davno izvadio oči, djelovala je u novim kolicima poput živog djeteta.

Kasnije je bilo jako upadljivo: što je sestra bila sretnija zbog svoga sina, mama je više patila. Tada je često znala otići na tavan i lupati tako snažno, da se sijalica u sobi ljuljala, kao da je neka nervozna osoba drži u ruci.

Ni Josip ništa nije mogao učiniti da ublaži maminu bol. On bijaše od uvijek stranac, a to je bilo posve razumljivo jer je radio po cijeli dan, i ako ne zbog umora, onda naprosto zato što je bio trpeljiv, podnosio je mamine hirovite ispade. Jednom je čak mama bacila cipelu u Josipovu glavu i Josip se htio osvetiti na najgrublji način, to sam pročitao s njegovih usana: htio je zvati kola hitne pomoći da mamu zauvijek odvezu. Međutim, to sestra nije dopustila: Marija je svojom materinskom prirodom razumijela maminu nesreću, i Josipu je te večeri preostalo jedino da se stidi.

Od te večeri, sestra je puno više pažnje posvetila svom sinu Silvestru, štitila ga je nekom neodoljivom snagom, i u svom nemoćnom prkosu bila je neobično lijepa. Kad je mama sumanuto lutala po našem malenom stanu, sestra je samo plakala, i ja sam htio plakati ali se nisam usuđivao.

Stanje u našoj obitelji nakon nekoliko mjeseci jako se pogoršalo. Sestra je opet morala raditi, jer je htela kupiti kuću, tako veliku, da svaki od nas može živjeti u jednoj sobi, tako da više ne smetamo jedan drugom, jer ovako se ne može biti sretan.

Prvih je dana bilo sve u redu: mama je hranila Silvestra iz bočice i uspavljivala ga, kad god bi sestra bila odsutna. A kada bi se sestra vratila, podojila bi moju ptičicu (kažem moju jer ga volim najviše na svijetu); sve je to odavalo utisak opuštanja, umornog i mudrog. Najzad, mališan je imao dvije majke i obje su ga jednako nesebično voljele.

Nažalost, to je trajalo kratko vrijeme: svega dva tjedna. Nakon toga vremena, kad bi god sestra izašla, mama bi se uvukla u sestrin krevet i došla Silvestra. Bilo je jako tužno gledati, čak i za mene, iako sam se zlurado igrao: njezine su dojke bile bijele, ali već davno usahle, tako da je dijete uvijek ostajalo gladno. Silvestar se jako razbolio, te ga je Marija morala voditi liječniku, ali se ubrzo vratila, saznala je da je dijete izgledalo.

Marija je uzela dopust i sve je bilo uredu. U to sam doba bio nekako sretan. Ali, mama je patila više nego ikada: satima je stajala licem prema kutu sobe i bolno uzdisala, do te mjere bijaše to izvještačeno i tužno da sam jedino tihim

Premda svi misle da sam lud, moram priznati da neke stvari vidim, naprosto zato jer imam oči. Istina, ja ne mogu govoriti, i kada me obuzme neko čudno osjećanje, kao da ću za trenutak poletjeti, (ja to uvijek nazivam: sreća), do te mjere žarko želim govoriti, da svako odupiranje toj želji u meni izaziva mučninu i tjera me na povraćanje. A glasovi koji izlaze iz mene, naročito pogađaju Josipa. Josip je sestrin muž.

Jedino me mama razumije, ali tom žalosnom, tihom razumijevanju ne pridaje gotovo nikakvu pažnju, budući da je i sama zaokupirana sobom. U posljednje sam vrijeme stekao nesnosan utisak da se i sestra i Josip mene boje, i to mi pričinjava veliko zadovoljstvo. To nije bio običan strah: oni su slutili, nekim dijelom svojih bića, da gluhočijama, nepokretna stvo- renja poput mene mogu shvaćati dublje nego oni, da čak pri tome osjećaju bol.

smijehom mogao suosjećati. Jednom, ipak nije mogla izdržati: prišla je sestri krevetu, a Marija se borila poput ranjene zvijeri. Majka je bila koščata i snažna zbog očaja i nasilno se uvukla u krevet uz Silvestra. Otada su njih troje živjeli u krevetu, Josip se gotovo ugušio od nemoćnoga bijesa, ali ga je sestra uspjela umiriti. Njega je, uostalom, bilo jednostavno umiriti, budući da ništa nije shvaćao.

Tako su se mama i sestra izmjenjivale u ulozi majke. A Silvestar je bio presretan, budući da je jako volio mamu, gotovo više od Marije. I ja sam bio radostan, kao nikad u mojih četrnaest godina. Tada sam mogao gledati puno življe, čak sam mogao tretirati očima, a to bijaše nadljudski napor za moje tijelo, dostupan jedino velikim unutarnjim nagonima i zanosu. Jednom sam čak i pjevao, ali kad me je mama udarila, zašutio sam. Mama uvijek ima dvosruko pravo: ljudi ne vole moj glas, i drugo, nikada se ne treba prepuštati jalovim osjećanjima. Kao da čovjek u svakom osjećaju otiče nekud, bez povratka. Naravno, ona je sama već davno otekla, ne zbog osjećaja već zbog snage kojom je umjela živjeti. Otada sam bio pažljiviji i prema sebi i prema drugima. Sumorno sam gledao rub prozora, vani je lišće žutjelo, i često bi pokoji zalutao list, na moju bezgraničnu radost uletio kroz prozor.

Baš u to pro hladno, jesenje doba, događale su se najgore stvari. Priznajem da nisam bio u toku, jer sam toga dana uglavnom drijemao u nekom blagom sanjarenju, a već je davno pao mrak. Za dva sata Josip se trebao vratiti kući, ali se taj put iznimno vratio prije vremena. Nije mi bilo jasno: kao da je nešto slutio...

Njegovi se koraci nisu čuli, tišinu isprekidanu veseлим coktanjem Silvestrovih punašnjih usana, najednom je razbila svjetlost. Josip je stajao na vratima, sav smrknut, nekako potamnio od umora. Njegovo je lice odavalo preneraženje, koje se dugo, nekako stidljivo, čudilo samo sebi.

Čak ni ja nisam mogao biti ravnodušan: poslije tko zna kojeg vremena pogledao sam izravno na krevet i sledio sam se: mama je dojila i Silvestra i Mariju. Ni svjetlost, čak ni Josipova nazočnost nisu mogli razbiti izraz nekog odsutnog, rekao bih savršenog blaženstva na njenom licu. Mama nije više pripadala ovome svijetu, do te mjere bijaše potpuna i sretna. A sestra je, premda su joj oči bile zamagljene od plača, gledala tako bezazleno i čisto, kao da je prvi put ugledala svijet, u tom svijetu otvorena vrata, u njima neodlučnu Josipovu priliku.

Sve ono što se dalje zbivalo nije uopšte važno: mama je nekud otišla, ponijela je sa sobom i moju slamnatu lutku. Na rastanku, sjećam se kao danas, dodirnula mi je vrh nosa s nekim žalosnim gađenjem. Otada je više nisam vidio...

Mene su poslali u dom. Sada mi nije tako loše, čak se i zabavljam: redovno me čiste i hrane, gotovo nekom brižnošću, kao da to obožavaju. Naročito ću uvijek pamtit i jednu gospođu, koja svaki dan, već nekoliko godina čita uvijek jednu istu knjigu i to naopačke. Vjerovatno joj se ta knjiga najviše dopada.

vuk milatović

dvojnice

JAVOR

Gudalo provlači životom
I senke okuplja u ništavilu.

Teška je noć u svirci začeta
I snovi dotaknuti slepoćom.

Misao o drvetu ne može da savlada
Niti da pronikne u budućnost
Zbog koje izrasta.

Ipak, smrt ne satire njegova usta
Vihorom zategnuta.

Krupne oči čuva u potiljku tame
Na vrhu gde retko dopiru senke.

On smrti daje meru
Prostora skupljenog u cvet.

POVRATAK

Silazim u noć
Ne bih li slepoćom poduprt
Vedrinu skupio snagom listanja.

Sumnji izložen
S ožiljkom munje na čelu
Silazim u potomstvo da rod moj pronađem
Da izbistrim kućišta kletvom zatvorena.

Noću bunari otvaraju oči
Zemlja se dokazuje mraku.

I videh da u trajnosti nema čistine
Gde mogu da prilegnem
A da ne budem snom prevaren.

Bistrino ledna, s temenom u oblaku
Sačuvaj sjaj što me uči pokoju
Bezazlenoj meti uskrati jutro
Podriveno okriljem smrti.

Da li ću okrnut tamom
Održati pleme
Zbog kojeg silazim u oluju?

DVOJNICE

Plamenom nezadovoljstva veličam zvuk
I puteve mirim različne.

Na zapadu, gde težina biva nepodnošljiva,
Pevam da se u pitomosti razlučim —

Zemljo, kada kroz svemir prođem
Tvoju ću prazninu u sudbinu da pretvorim.

Sve što je istina nevidljivošću se sluti,
Izjednačeno je samo u vasioni —

Savršena ravnodušnosti, ovaj dvozvuk prirode
Služi bolu u kom će istrajnost teskobu da pokreće.

Da bih se u pobedi zaustavio vatrom izdvojen
Zakloniću se porazom.